DEZE HANDLEIDING STAAT OP
TerRaToolkit.eu

BELEIDSADVIES NATIONALE OVERHEID

Radicalisering en de-radicalisering in Europa

WETENSCHAPPELIJK ONDERBOUWD BELEIDSADVIES VOOR DE NATIONALE OVERHEID

Dit document is bedoeld voor beleidsmakers en adviseert een lokale benadering van het probleem van radicalisering, door middel van een aanpak vanuit de gemeenschap. Het document biedt een leidraad voor de implementatie van zo'n benadering, de professionals die hierbij betrokken kunnen worden, en de beoogde doelen. Ook worden adviezen aangereikt hoe dit kan worden ondersteund met nationaal beleid.

INHOUD

1 DOEL EN ACHTERGROND: OMGAAN MET RADICALISERING 64
2 RADICALISERING: DE GEMEENSCHAPSAANPAK 64
3 HET ONTWIKKELEN VAN 'COUNTER NARRATIVES' 66
4 DE-RADICALISERING EN COHESIE BINNEN DE GEMEENSCHAP 67

1 DOEL EN ACHTERGROND: OMGAAN MET RADICALISERING

Radicalisering kan tot terrorisme leiden en extremistische groepen kunnen verdeeldheid zaaien in een samenleving en maatschappelijke spanningen creëren, die op hun beurt weer een voedingsbodem kunnen zijn voor nieuwe radicaliseringsprocessen. Om zowel de sociale cohesie en met name ook de basisveiligheid te verbeteren, is het van groot belang dat nationale overheden in Europa volledig bekend zijn met de oorzaken en processen van radicalisering en kiezen voor een verstrekkende, holistische benadering om dit te bestrijden.

Dit document is met slechts één doel geschreven: om u te helpen bij het implemeteren en consolideren van zo'n benadering. Het biedt advies hoe u frontlijnwerkers, die radicalisering kunnen identificeren en voorkomen, kunt ondersteunen, en mensen die een extremistische groepering willen verlaten kunt helpen te de-radicaliseren. Als deze richtlijnen worden gevolgd kan dit de veiligheid verbeteren.

Dit beleidsadvies is gebaseerd op de kennis volgens de laatste stand van de wetenschap en op consultaties met experts die beschikken over de meest gedetailleerde en directe kennis van de processen van radicalisering en de-radicalisering, en op de ervaringskennis van zowel slachtoffers van terrorisme, als voormalige radicalen die inmiddels zijn ge-de-radicaliseerd. Ook vooraanstaande academische experts hebben een bijdrage geleverd.

Ons advies wil de partijpolitiek ontstijgen en een integrale agenda bieden voor het verbeteren van de nationale en Europese veiligheid en voor het bevorderen van de sociale cohesie.

2 RADICALISERING: DE GEMEENSCHAPSAANPAK

De TERRA Toolkit biedt een structuur aan die een heldere informatiestroom tussen brede professionele en maatschappelijke lagen mogelijk maakt en faciliteert. Voor een goed inzicht in het individuele traject van vatbare, mogelijk radicaliserende jongeren en van (inter)nationale trends op het gebied van radicalisering stellen we de implementatie van een gemeenschapsaanpak voor.

Binnen een gemeenschapsaanpak worden uit elke gemeente diverse eerstelijnsprofessionals uitgenodigd om samen het volgende te bespreken:

- Individuele gevallen waar men zich mogelijk zorgen over moet maken.
- Hoe de familie van de persoon het beste kan worden ondersteund.
- Maatschappelijke groepen die potentieel vatbaar zijn voor radicalisering.
- Radicale elementen in de buurt, bijvoorbeeld een ronselaar of een criminele bende die mogelijk banden heeft met een extremistische ideologie.
- Incidenten met betrekking tot racisme, discriminatie of gericht geweld, wat kan leiden tot negatieve gevoelens in een gemeenschap en radicalisering kan stimuleren.
- Re-integratie van voormalig extremisten.
- Preventie door middel van voorlichting en getuigenessen van slachtoffers.

Om deze aanpak te implementeren kan men gebruik maken van bestaande netwerken, bijvoorbeeld gericht op jeugdcriminaliteit of probleemwijken, of nieuwe netwerken opzetten.

Bijeenkomsten dienen regelmatig plaats te vinden. Hierbij ligt de nadruk op het delen

van zorgen over een individu of groep, op het ondersteunen van de mensen die nauw contact met ze hebben, en op het volgen van trends per regio.

PROFESSIONALS DIE DEEL UIT KUNNEN MAKEN VAN HET NETWERK VAN EEN GEMEENSCHAPSAANPAK

In de door ons voorgestelde aanpak krijgen vertegenwoordigers uit elke ring een tijdstip en plaats waar zij bij elkaar kunnen komen. Ze krijgen materiaal met informatie over radicalisering (bijvoorbeeld de andere documenten uit de TERRA-toolkit).

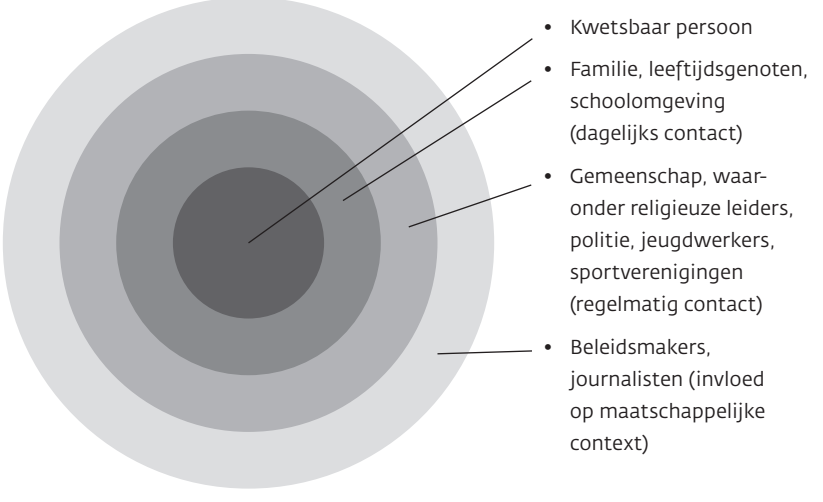

Elke ring in dit cirkelmodel geeft een andere manier van contact weer met de kwetsbare persoon. Veranderingen in gedrag, vriendengroep of ideologie zijn beter zichtbaar voor familieleden of professionals in de binnenste kring dan in de buitenste. Zo zien de ouders van een tiener bijvoorbeeld of hun zoon zijn uiterlijk drastisch heeft veranderd of een nieuwe groep vrienden heeft. Een politieagent die de jongen voor het eerst ziet, weet niet hoeveel hij is veranderd in het laatste jaar, terwijl deze verandering cruciaal is. Daarom is het zo belangrijk om te beseffen dat voor een goede inschatting van wat er werkelijk aan de hand is contact, communicatie en transparantie tussen en binnen de verschillende cirkels van het grootste belang is.

Wetenschappelijke literatuur over radicalisering doet tal van suggesties over wie men zou kunnen uitnodigen. Een benadering waarbij gebruik wordt gemaakt van een breed spectrum aan professionals wordt als uiterst waardevol beschouwd (Schmid 2013). Politieagenten, met name wijkagenten, zijn vanzelfsprekend van groot belang. In sommige regio's zijn er al politiemedewerkers speciaal belast met terrorismebestrijding. Ook de inzet van andere professionals in de rechtshandhaving, zoals cipiers en reclasseringsmedewerkers, kan nuttig zijn, aangezien penitentiaire inrichtingen een broedplaats voor radicalisering kunnen zijn (Neumann en Rogers 2007).

TERRA richt haar aandacht op jongeren. Onderzoek wijst uit dat jonge mannen tussen 15 en 25 jaar de demografische groep vormen met de grootste kans op radicaliseren (Silke 2008 en Christmann 2012). Leraren en andere jeugdwerkers, zoals maatschappelijk werkers, specialisten op het gebied van jeugdwerkloosheid en schoolverlaters, en mensen werkzaam in jeugdhonken, buurtcentra of sportverenigingen kunnen allemaal interessant zijn voor een gemeenschapsaanpak. Ook de zoektocht naar een identiteit en een plaats in de maatschappij blijkt een cruciale rol te spelen in een radicaliseringsproces (De Wolf en Doosje 2010, De Koster en Houtman 2008, Moghaddam 2005). Daarom kunnen ook docenten die bepaalde vakken onderwijzen, zoals geschiedenis, talen, vergelijkende godsdienstwetenschappen en maatschappijleer, bijzonder waardevol voor het netwerk zijn (Staub 2007).

We moeten alert zijn op het taalgebruik van iemand als hij over onwrikbare standpunten spreekt.

Hoewel politieke groeperingen een belangrijke rol spelen in de radicalisering in Europa, moet ook rekening worden gehouden met religieus extremisme. Daarom kan het heel nuttig zijn als religieuze leiders worden opgenomen in het netwerk.

Misschien bestaan er ook kleinschalige, regionale initiatieven, die een actieve rol kunnen spelen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan organisaties die zich richten op specifieke demografische groepen, of actieve groepen die zich nu al inzetten in anti-geweld- of anti-racisme-campagnes.

DE ROL VAN DE NATIONALE OVERHEID

Hoewel de hoofdverantwoordelijkheid voor het organiseren van deze gemeenschapsaanpak bij de gemeenten ligt, is ondersteuning op nationaal niveau van cruciaal belang. Netwerken op gemeentelijk niveau kunnen positieve effecten hebben voor de inwoners van die regio, maar netwerken die op nationaal niveau worden geïmplementeerd, kunnen de nationale veiligheid aanzienlijk verbeteren. Het gebruik van bestaande netwerken om deze aanpak te implementeren beperkt de kosten tot een minimum. Toch is algemene ondersteuning door de nationale overheid, waarbij onderkend wordt dat gemeenten een cruciale rol vervullen, fundamenteel voor het succes van een dergelijke aanpak.

De nationale overheid dient haar counter-extremisme beleid af te stemmen met de diverse betrokken ministeries. Hoewel het beleid van de Ministeries van Veiligheid en Justitie, Binnenlandse Zaken en Onderwijs op punten kan verschillen en de uitvoering van de projecten in handen van de gemeenten ligt, kunnen heldere en consistente beleidslijnen over de verschillende departementen heen verwarring voorkomen en de effectiviteit verhogen.

3 HET ONTWIKKELEN VAN 'COUNTER NARRATIVES'

Tot dusver is in dit document radicalisering besproken op individueel en op groepsniveau. Hierbij zijn adviezen aangereikt hoe de mensen rondom de radicaliserende persoon kunnen worden ondersteund. Maar een recente trend in de wetenschappelijk literatuur suggereert dat radicalisering ook kan voorkomen op overheidsniveau (Schmid 2013, Bellamy 2013). Deze theorie suggereert dat staatsactoren ook kunnen radicaliseren, door bijvoorbeeld toestemming te geven voor de uitlevering van terroristen, of door over te gaan tot folteringen in het kader van terrorismebestrijding. In andere woorden, er wordt buiten de wet geopereerd en de morele wet, die het (laten) toebrengen van fysiek letsel onder burgers verbiedt, wordt overtreden. Hoewel het te ver gaat om te zeggen dat martelen tot terrorisme leidt, wakkert het terrorisme zeker aan. Een toename in martelpraktijken door een regime gaat vaak gelijk op met een stijging van het aantal terroristische aanslagen en slachtoffers in de regio (Bellamy 2013).

In dezelfde categorie valt het gebruik van contra terroristische strategieën die zich uitdrukkelijk richten op een bepaalde etnische groep (Bux 2007). Uit recente wetenschappelijke artikelen en nieuwsreportages blijkt dat deze strategieën niet alleen ineffectief zijn, maar bovendien de sociale samenhang verminderen. Het gevolg is dat een etnische groep zich gediscrimineerd voelt en dat de autochtone bevolking deze groep in de beeldvorming gaat criminaliseren.

Extremistische propaganda steunt niet alleen op een ideologie die religie misbruikt voor politieke doeleinden, maar ook op het manipuleren van leed en onvrede. Als terrorismewetten beter verenigbaar zijn met mensenrechten wordt voorkomen dat zeer belangrijk werk om extremisme te beteugelen wordt ondermijnd, en behouden nationale overheden de morele superioriteit, die extremisten voor zich proberen op te eisen.
Met betere communicatiekanalen tussen de staat en de samenleving wordt het over-

DEZE VIDEO STAAT OP
TerRaToolkit.eu

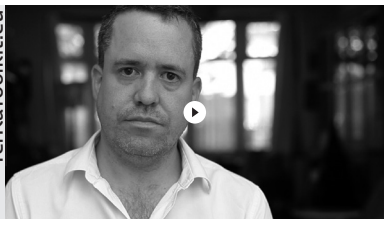

MATTHEW FRANCIS
SENIOR ONDERZOEKER BIJ HET PROJECT
'THE GLOBAL UNCERTAINTIES LEADERSHIP FELLOWSHIP',
UNIVERSITEIT VAN LANCASTER,
VERENIGD KONINKRIJK

heidsbeleid ook duidelijker. Hierdoor wordt het voor extremisten moeilijker om gevoelens van leed en onvrede te manipuleren bij hun pogingen mensen te laten radicaliseren en te rekruteren.

Het feit dat extremistische groeperingen gebruik maken van narratieven om nieuwe leden te rekruteren is welbekend en goed gedocumenteerd (zie bijvoorbeeld Bailey en Grimalia 2006, De Koster en Houtman 2008, Schmid NCTB 2010, Nawaz 2012). Het is voor extremistische groeperingen van cruciaal belang dat zij hun boodschappen kunnen ondersteunen met (zorgvuldig geselecteerde) feiten. Door in het kader van terrorismebestrijding moreel dubieuze praktijken toe te staan, dragen Westerse overheden niet alleen bij aan de extremistische propaganda, maar ondermijnen ze ook de geloofwaardigheid van hun eigen boodschap (De Graaf NCTB 2010).

Uit dit onderzoek kan een zeer duidelijk beleidsadvies worden afgeleid betreffende de wijze waarop u het overheidsstandpunt dient te presenteren:

- Sta geen foltering of uitlevering aan andere landen toe en wijs deze praktijken publiekelijk af.
- Voer geen terrorismemaatregelen uit die beperkend of discriminerend zijn voor bepaalde groepen binnen uw gemeenschap.
- Zorg voor duidelijke wetgeving inzake buitenlandse strijders.
- Wees duidelijk in de communicatie over het buitenlands beleid.
- Zorg voor duidelijke regelgeving inzake de activiteiten van veiligheids-/inlichtingendiensten (inclusief datacommunicatie) en zorg dat de communicatie hierover duidelijk is.
- Wees u ervan bewust dat in sommige Europese landen gebrek aan vertrouwen in de autoriteiten, met name op het gebied van rechtshandhaving, van directe invloed kan zijn op radicalisering en de narratieven van extremistische groepen. Problemen als 'profiling', institutioneel racisme en discriminatie dienen grondig te worden onderzocht en helder en eerlijk aan het publiek te worden gecommuniceerd.

4 DE-RADICALISERING EN COHESIE BINNEN DE GEMEENSCHAP

Uit wetenschappelijke publicaties blijkt dat vele factoren iemand kunnen doen besluiten zich te distantiëren van de extremistische groepering waartoe hij eens behoorde. Van deze redenen liggen de meest voorkomende buiten de macht van beleidsmakers: een verandering in persoonlijke omstandigheden, of teleurgesteld zijn over de leiders van de radicale groepering (Alonso 2011, Nawaz 2012, Reinares 2011). Maar dezelfde publicaties benadrukken ook dat er één bepaalde aanpak is, die van cruciaal belang kan zijn voor een geslaagde re-integratie. Aan de hand van het voorbeeld van voormalige ETA-terroristen laat Alsonso (2011) zien dat, hoewel het niet raadzaam is om politieke concessies te doen aan een terroristische beweging, persoonlijke steun cruciaal is om iemand in staat te stellen een nieuw leven te beginnen, vrij van geweld. Die steun kan bestaan uit re-integratie-activiteiten, een nieuwe identiteit, of een programma voor getuigenbescherming, als de persoon besluit om verklaringen af te leggen over hun voormalige groepsleden. Persoonlijke voordelen, zoals strafvermindering en steun bij het opbouwen van een nieuw leven, bleken bijzonder effectief.

De documenten die voor deze Toolkit zijn geproduceerd en die ook te vinden zijn op de website www.terratoolkit.eu, zijn elk op maat toegesneden op de beroepsgroepen die in contact komen met jongeren die kwetsbaar zijn voor radicalisering. Het legt uit waarom de informatie voor u van belang kan zijn. Het doel van deze documenten is het bewustzijn over radicalisering en hoe dit kan worden herkend, te vergroten en hoe ermee omgegaan kan worden. Er zijn handleidingen waar ook nog nader wordt ingegaan op het proces van radicalisering en de rol die u kunt spelen in de aanpak ervan, en er zijn ook korte factsheets. Beide documenten zijn kosteloos beschikbaar op de website.

Voor nadere informatie over TERRA verwijzen wij graag naar onze website www.terra-net.nl

impact

partner in arq Psychotrauma Expert Groep

NETWORK OF ASSOCIATIONS OF VICTIMS OF TERRORISM

AVT11-M ASOCIACIÓN DE AYUDA A LAS VÍCTIMAS DEL 11-M